

Afşin Ovası Mağaraları

– yazıcı · 08 Eylül 2013

AFŞİN OVASI MAĞARALARI İlçemiz Afşin Ovasında on sekiz adet büyük mağara bulunmaktadır. Afşin'in bilinen tarihi 12 bin yıl öncesine dayanıyor, ancak bölgedeki mağaralar, milattan önceki çağlara da ışık tutuyor. Mağaralar bilindiği gibi insanlara ilk doğal barınaklık yapmış önemli mekânlardır. Bu nedenle uzun yıllar araştırmacıların dikkatini çekerek ayrıntılı araştırmaların yapılmasına neden olmuşlardır. Bunun yanında mağaralar içerisinde sakladığı gizli gizemin ve güzelliklerin keşif ve seyri insanlara ayrı bir huzur ve mutluluk vermektedir. Ayrıca mağaralar heyecan verici sporların yapılmasına, bağımsız bir bilim dalı olan (speleoloji) Mağara Bilimcilik dalının gelişmesine de olanak sağlamışlardır. Mağaraların iskânına ilişkin deliller Paleoantropoloji, yani eski insan bilimi açısından mağaraları irdelediğimizde, insan evriminin bilinmeyen noktalarını ortaya çıkarması, özelliklede uzak atalarımıza ait fosil kalıntılarını barındırmasıyla dikkati çeker.Yapılan araştırmalar insanların ilk kez burada tarıma adım attığını gösteriyor. Bu anlamda şehrin gezip görülecek birçok yeri var. Afşin'in çeşitli kesimlerinde On sekiz adet mağara tespit edilmiştir. Bu mağaralar eski çağlardan beri değişik amaçlarla kullanılmış ve günümüze kadar ulaşabilmişlerdir.İlçemiz Afşin'in Sevin Kızılkaya Köyünde bulunan Üçler mağarasının içerisinde Roma dönemine ait üç adet mezar bulunmaktadır.PALEOLİTİK DÖNEM:Eski ya da Yontma Taş Çağı. M.Ö. 600000 – 10000. Avcılık ve toplayıcılık çağı. Kendi içinde de üç bölüme ayrılır: Alt P., Orta P., Üst P.. Alet olarak taştan tek ya da iki taraflı el baltası, uzun yaprak biçiminde bıçaklar kullanılmıştır. Kemikten iğneler, mızrak uçları da görülmektedir. En büyük aşama ise iki çakmak taşının birbirine sürtülmesiyle meydana gelen ateşin keşfidir. Afşin çevresinde bulunan mağaralar bunu göstermektedir.MEZOLİTİK DÖNEM : Orta Taş Çağı. M.Ö. 10000 – 8000. Paleolitik ve Neolitik arası bir geçiş dönemidir. Taştan aletler daha çeşitlidir. Köpek ilk evcil hayvan olarak görülür. Gıda birikimine de başlanır. NEOLİTİK DÖNEM :Cıvalı Taş Çağı. M.Ö. 8000 – 5500. İlk üretime geçiş başlar. Silahlar biraz daha keskin ve gelişmiştir. Öküz, keçi, koyun gibi hayvanlar ehlileştirilmiştir. İlk yerleşik hayat başlamıştır. Kap kacak yapımı başlamıştır. Şişman olarak yapılan kadın heykelcikleri, doğurucu ve bereketin simgesi olarak kabul edilen tanrıça heykelcikleri de bu dönemde Afşin'de görülür.

Olağanüstü renk ve desenleriyle düş gücünün sınırlarını zorlayan mağaralar, doğanın yeraltındaki en gizemli harikalarıdır. İçleri yeryüzünde görülmesi mümkün olmayan güzellikte damla taşlarla kaplı olan bu yeraltı dünyaları, bulunduğu bölgeler için büyük bir zenginlik kaynağı oluştururlar. Mağaralar, devamlı boş ve karanlık ortamlar değildir. İçleri, yer yüzeyinde görülmesi mümkün olmayan, son derece güzel desen ve renkte sarkıt, dikit, sütun, duvar ve perde damlataşları, damlataş havuz ve gölleri, eksantrik, mağara incisi, mağara gülü gibi damlataşlar ile yer altı gölleri, yeraltı nehirleri ve şelaleleriyle insanlarda büyük bir hayranlık uyandırmaktadır. On binlerce mağaranın bulunabileceği tahmin edilen ülkemizde, ancak 33 mağaranın turizme açılmış olması ülkemiz için büyük bir eksiklik ve ekonomik kayıptır. Bu eksikliği gidermek ve atıl durumdaki yeraltı zenginliklerimizi en iyi şekilde değerlendirmek amacıyla MAĞARA-İŞ kurulmuştur. Jeolojik yapısı nedeni ile Türkiye' de çok sayıda mağara

bulunmaktadır. Büyük bölümü Güney Anadolu da yoğunlaşan mağaralar ülkenin değişik yerlerine de serpilmiştir. 2/5 i mağara gelişimine uygun eriyebilir kayalardan meydana gelmiştir. Belirgin dağ kuşakları şeklinde uzanan bu kayalar üzerinde 20.000 den fazla mağaranın bulunabileceği sanılmaktadır. Bu mağaralardan ancak 1.200 tanesinin incelenebildiği Türkiye, mağara yoğunluğu açısından Avrupa ülkeleri arasında ilk sıralarda yer alır ve "mağara cenneti ülke" olarak tanımlanır. Afşin ovasında bulunan Mağaralar: 1-Eshab-ı Kehf Mağarası, 2-Gözüm Göze (Göz Mağarası), 3-Habap Mağarası, 4-İğde Yatay Mağara, 5-İkizin Tepesi Mağarası ve Kalesi, 6-Mağara Gözü, 7-Köroğlu Mağarası, 8-Üçler Mağarası, 9- Arıtış Kasabası Katran Kayası Mağarası,10-Ağcaşar köyü yedi Basamak Mağarası,-11Sandıklı Mağarası.12-Yanalak Mağarası.13-Yirmi dört Basamak Mağarası. 14-Softalar Mağarası.15-Sarı Mağara. 16-Afşin-Arıtış Su Batan Mağarası 17-Afşin Kuşkayası köyü Mağarası.18-Afşin Yalak Mağara Olmak üzere toplam Afşin'de 18 adet mağara bulunmaktadır. Bu mağaralardan bahsetmeden önce mağara nedir açıklayalım. Mağara: Yeraltında bulunan en az bir insanın girebileceği kadar genişliğe sahip olan boşluklara mağara denir. Mağaralar bazen birkaç metreden, kilometrelerce uzunluk ve yüzlerce derinlik ve yüksekliğe ulaşabilirler. Mağaralar oluşum şekline göre doğal ve yapay mağaralar olarak ikiye ayrılır. İnsanların kazdığı (Kaya Mezarları ile volkanik tüf ve marnlarda açılan yer altı şehirleri kaya evleri ve tapınaklar meyve sebze depoları gibi veya hayvanların oyduğu boşluklar yapay mağaraları oluşturur. Buna karşılık ana kaya oluşurken veya oluşuktan sonraki fiziko-kimyasal olaylarla oluşan mağaralara doğal mağaralar denir. Mağaraların oluşumuna ortam hazırlayan en önemli kaya kireç taşıdır. Bu kayaların bileşimi ve bol çatlaklı yapıları mağara gelişimine uygun ortam hazırlamıştır. Mağaralar tarih öncesinde korunma ve barınmanın ilk mekânıydılar. Yavaş yavaş sanatın ilk tohumlarının atıldığı yerlere dönüştüler. Paleolitik çağlardan bu yana insanlara, diğer birçok canlı türüne barınak olan onları iklimsel koşulların etkilerine karşı saklayan bu devasa boşluklar yeraltının gizemi olarak hep var oldular. Gövdeleri, kolları, tavanları, nehirleri ve gölleri ile bir yanıla ürktücü ama diğer yanıla heyecan verici bilinmez yapılarını hep korurlar, insanoğlu ilk sanatsal ürünlerini onlara hediye etmiş resimler, yazılar, kitabeler kültürel bir mirastır. Anadolu'da 40 bine yakın mağara vardır. TASK bünyesinde Türkiye Arkeoloji yerleşmesi (TAY) projesi mağaraların envanterini çıkarmıştır. Afşin ovasına ait On Sekiz adet mağara tespit edilerek bunların en başında Afşin Ashab-ı Kehf marağası ile toplam 18 adettir. Bir mağaraya asla tek başına girilmez mağaralarda yaşayan canlılar tehlikeli değildir. Örneğin yarasalar aslında zararlı böcekleri yiyen memeli bir canlıdır. İçinde yarasa yuvası bulunan mağaralar tehlikeli değildir. İlçemiz Afşin Ovasının Eshab-ı Kehf hariç diğer mağaraların içinde en büyük mağara Beyceğiz(Bencülüs) Dağında Göz-Gözem Mağarası ve Eshab-ı Kehf Mağarası bu dağda bulunmaktadır. Bu mağaraların Afşin Ovasında bulunması Afşin'in Paleolitik ve Neolitik çağlarda önemli bir yerleşim yeri olduğunu gösteriyor. Bunlar Göz (Gözüm-Göze) Mağarası taş çıkarılmış içerisinde mağara duvarlarında hiyografik yazılar ve resimler bulunmakta olup bu mağaranın tavanında yarasa yuvaları vardır. Afşin Ovasının ikinci büyük mağarası yine Beyceğiz Dağının kuzeyinde bulunan yalak mağaradır. Bu mağara çok tehlikeli bir mağaradır. Bu mağaranın içerisinde Obruk Çöküntüsü çok olduğundan mağara yere çökmüş içi çok derin ve karanlıktır. Yarasa yuvaları bu mağarada yoktur. Sadece mağaranın dışında güvercin yuvaları ve mağara kapısının önünde çöken obruğun toprağının nemli olması eşki-Sumak ekşisi ağaçlarının çoğalmasını sağlamıştır. Yalak mağara bir obruklu mağaradır.

Aktif mağara tavanının çökmesi sonucu oluşmuş kuyu görüntüsü veren yalak mağarada çok derin çukurlar vardır. Üçler mağarasında yine Afşin ovası Beyceğiz Mahallesi'nin Kuzeyinde Sevin yolunda Kızılkaya mezrasında bulunmaktadır. Üçler mağarası TAY raporuna alınması unutulmuştur. Bu mağara küçük bir mağara olup, içinde üç adet mezar vardır. Bu mezarlar define avcılarında tahrip edilmiştir. Afşin ovasında tahrip edilen bazı höyükler ve tarihi yerler olarak tay raporuna göre şunlardır. Elbistan-Hüyücek höyükten devamlı toprak alınıyor. Afşin-Arıtış yayla yolundaki Kilise ve Mezarların tahribatı, Elbistan-Taşburun tümülüsü, Afşin-Arıtış tümülüsü, Höyük tahribatı Afşin, Afşinbey İlkokulunda bulunan mozaik, Çoğulhan-Afşin höyüğün %97 tahrip, Poskof-Yazıdere Afşin, Tell Afşin Höyüğü, Mehre-Ortaklı höyüğü Afşin, bu mağara ve höyüklerde bazı kaçak kazı çalışması olduğu TAY raporunda tespit edilmiştir. Afşin çevresinde Anadolu'nun en eski ve önemli yerleşim merkezi bulunmaktadır. Prof. Dr. Kılıç Kökten Afşin'de Kalede bulunan höyük ve göz mağarası, yalak mağarada kazılar yapılmıştır. Mağaralar bu yörenin Afşin Ovasının en eski yerleşim alanlarıdır. Özellikle su kenarında bulunan tabii mağaralar sığınma, barınma yeri olmuştur. İlçemiz Afşin'de bulunan Türkiye'nin en büyük mağaralarından biri olan Göz -Gözem mağarasının hemen yakınında Göz pınarı(Göz Deresi) bulunmaktadır. Barınma ve su teminin yanında avlanmada buralarda yapılmıştır. Etrafın dağlık, ormanlık ve su kaynakları ile iç içe olduğundan kolay geçim sağlamak bakımından bu mağaralar yerleşim yeri olmuştur. Afşin ovasında bulunan Göz (Gözem, Göze)mağarası, üçler mağarası, Emirilyas ta bulunan mağara, özü ve yine yalak mağara tarih öncesi döneme ait yerleşim yeri olduğu ve Afşin'in kuruluşunun M.Ö. 4000 yılında kurulduğunu yörede Prof. Dr. İsmail Kılıç Kökten'in kazı çalışmasından anlaşılmıştır. Bu Mağaralardan en büyük mağara Afşin Göz Göze (Göz) Mağarasıdır. Afşin Göz mağarasının içerisinde 4 adet oda ve iki adet kuyu olduğu Afşin halkı tarafından tespit edilmiştir. Ayrıca Afşin Göz Mağarasında Arkeoloji Uzmanı Prof. Dr. İsmail Kılıç KÖKTEN tarafından Asurlulara ait Kap, kacak ve kesici aletler ile işkence aletleri bulunmuştur.Yine İlçemiz Afşin'de bulunan Üçler mağarasının içerisinde bulunan mezarların başındaki mezar taşları sökülüştür.Kültür ve Turizm Müdürlüğümüz tarafından Afşin'de bulunan mağaralar koruma altına alınarak Afşin ovasında bulunan mağaralar turizme kazandırılmalıdır.

Kaynaklar: TAY (Türkiye Arkeoloji Yerleşimi)Mağaraların Oluşumu

Prof. Dr. Kılıç Kökten Afşin Kazı Çalışmaları

Araştırmacı Tarihçi Yazar

Mustafa KÖŞ Afşin Kent Konseyi Tarihi Araştırmalar Bölüm Başkanı.